

УДК 658.152

С.В. Філіппова, д-р екон.наук, проф.,
О.С. Балан, канд. тех. наук, доц.,
Одес. нац. політехн. ун-т

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ

С.В. Філіппова, О.С. Балан. Методологічні підходи до класифікації інвестицій. В економічній літературі зустрічаються різноманітні підходи до класифікації інвестицій, проте єдиної думки щодо класифікації не існує. В роботі узагальнено класифікаційні ознаки терміну «інвестиції» та запропоновано оновлену класифікацію інвестицій. Приділено особливу увагу саме «реальним» інвестиціям.

Ключові слова: класифікація інвестицій, реальні інвестиції.

С.В. Филиппова, А.С. Балан. Методологические подходы к классификации инвестиций. В экономической литературе встречаются различные подходы к классификации инвестиций, однако единого мнения относительно классификации не существует. В работе обобщены классификационные признаки термина «инвестиции» и предложено обновленную классификацию инвестиций. Уделено особое внимание именно «реальным» инвестициям.

Ключевые слова: классификация инвестиций, реальные инвестиции.

S.V. Filipova, O.S. Balan. Methodological approaches to the classification of investments. In economic literature there are various approaches to the classification of investments, but consensus on the classification does not exist. This paper summarizes classification features of the term "investment" and proposes an updated classification of investments. Special attention is paid to "real" investments.

Keywords: classification of investments, real investments.

У ринковій економіці інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку національного виробництва. Завдяки їм здійснюється технічне переоснащення підприємств, поповнюються товарні запаси і вдосконалюється товар, здійснюються науково-дослідні роботи, тощо. Тому, дослідження підходів до класифікації інвестицій є дуже важливим кроком на шляху створення теоретико-методичного забезпечення процесу прийняття інвестиційного рішення.

В економічній літературі зустрічаються різноманітні класифікації інвестицій, проте детальної класифікації, а особливо єдиної класифікації реальних інвестицій не існує. Знайдено певні розходження в думках провідних вчених як щодо сутності поняття інвестицій, тобто змісту і складу цієї економічної категорії, так і щодо підходів до їх класифікації. Частіше в літературі відзначено розрізнені класифікаційні ознаки без прив'язки до конкретних форм, ознак чи видів. У більшості випадків, наведені класифікації мають описовий і несистематизований характер, що виявляється незручним для виявлення переліку нормативного та методичного забезпечення в процесі проектування чи супроводу інвестиційних проектів. Особливо актуальним є питання класифікації саме «реальних» (або капітальних) інвестицій, як найбільш задіяної форми інвестицій вітчизняних підприємств.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням класифікації інвестицій приділяли увагу такі вчені як В.М. Аньшин, І.В. Сергєєв, О.Д. Данілов, І.А. Бланк, І.М. Бойчик, А.А. Пересада, Л.І. Шваб, С.Ф. Покропивний, М.І. Бондар, В.І. Осипов та інші. Однак й досі немає єдиної думки серед них щодо сутності поняття термінів і класифікації інвестицій.

У світі вищенаведеної проблематики та проведеного аналізу досліджень та публікацій, систематизуємо методологічні підходи до класифікації інвестицій та побудуємо загальну

класифікацію інвестицій.

Розглянемо погляди провідних вчених цієї проблематики. І.М. Бойчик [2] наводить класифікацію інвестицій за чотирма класифікаційними ознаками. Це — об'єкт інвестування, характер інвестування, період інвестування і форма власності інвестиційних ресурсів. В його схемі фігурують реальні інвестиції, описово наводиться поняття капіталовкладень, їх складу, структуру, джерела фінансування. Тобто питання класифікації капітальних інвестицій не з'ясовано остаточно перш за все через відсутності взагалі поняття “капітальні інвестиції”.

В.І. Данілов [8], наводить класифікацію інвестицій за п'ятьма класифікаційними ознаками. Це — об'єкти вкладення, спосіб участі в інвестиційному процесі, форма власності інвестора, період інвестування, регіональна ознака. Автор не виділяє економічної категорії “капітальні інвестиції”, замість нього застосовуються термін “реальні інвестиції” й “капітальні вкладення”.

Класифікація інвестицій В.М. Аньшина [1] наведена за п'ятьма класифікаційними ознаками. Це: характер активів, участь в управлінні інвестиційним портфелем, характер власності, місце прикладення, ступінь ризику. Запропоновані класифікаційні ознаки не співпадають з ознаками вищезгаданих авторів. Термін “реальні інвестиції” також наведено за тим самим змістом, що і у попередніх авторів, але не в самій схемі класифікації, а тільки описово у тексті. В схемі застосовано наведено інший термін — “не фінансові активи” під яким розуміється реальні інвестиції — вони ж й частково капітальні. Тобто є невідповідність описової та графічної частини класифікації, використано одночасно терміни-синоніми. Проте наведено деталізацію класифікації інвестицій — присутня градація не фінансових активів на: основний капітал, нематеріальні активи, капітальний ремонт, придбання земельних ділянок, приріст матеріальних оборотних засобів.

Такі автори як І.В. Сергеев [10], В.І. Осіпов [12], С.Ф. Покропивний [9] у своїх працях наводять сутність капітальних вкладень, а щодо класифікації інвестицій, то вона подана лише в стислому й описовому вигляді.

Л.І. Шваб [11] пропонує свою класифікацію інвестицій підприємства, за основу приймає класифікацію інвестицій по І.А. Бланку [7], про що зроблено посилання на джерело, адже її погляд на класифікацію інвестицій дещо скорочений, вона розглядає її з позиції “Економіки підприємства”. В теорії застосовує різні терміни: капітальні вкладення, виробничі інвестиції, капітальні інвестиції, реальні інвестиції. Класифікація інвестицій надана тільки за шістьма класифікаційними ознаками: за об'єктами вкладення капіталу, за характером участі в інвестиційному процесі, за періодами інвестування, за рівнем інвестиційного ризику, за формами власності капіталу, що інвестується, за регіональною належністю інвесторів. Отже, з'ясувати місце реальних інвестицій у представленій загальній класифікації інвестицій не вдалося.

Бондар М.І. подає дослідницький матеріал дещо інакше. Застосовує термін капітальні вкладення підприємства [3,4,5]. Та дає назву не “класифікація капітальних інвестицій”, а пропонує так: “ознаки класифікації капітальних вкладень” [5]. Бондар виділяє наступні шість класифікаційних ознак капітальних вкладень підприємства: за відтворювальною структурою, за технологічною структурою, за призначенням, за галузевою належністю, за способом ведення будівельних робіт, за формою власності. У розділі 1.3 “Склад, структура, і класифікації інвестицій та її вплив на побудову обліку” монографії [4] рисунку класифікації інвестицій не наведено, а в описовому вигляді продовжено аналіз суперечливих поглядів щодо сутності термінів, стосовно інвестицій, що зустрічаються в економічній літературі.

О.В. Жарун [13] наводить класифікацію інвестицій по дев'яти класифікаційним ознакам. Застосовує наглядні рисунки-схеми. Але деталізації стосовно реальних інвестицій в статті не наведено.

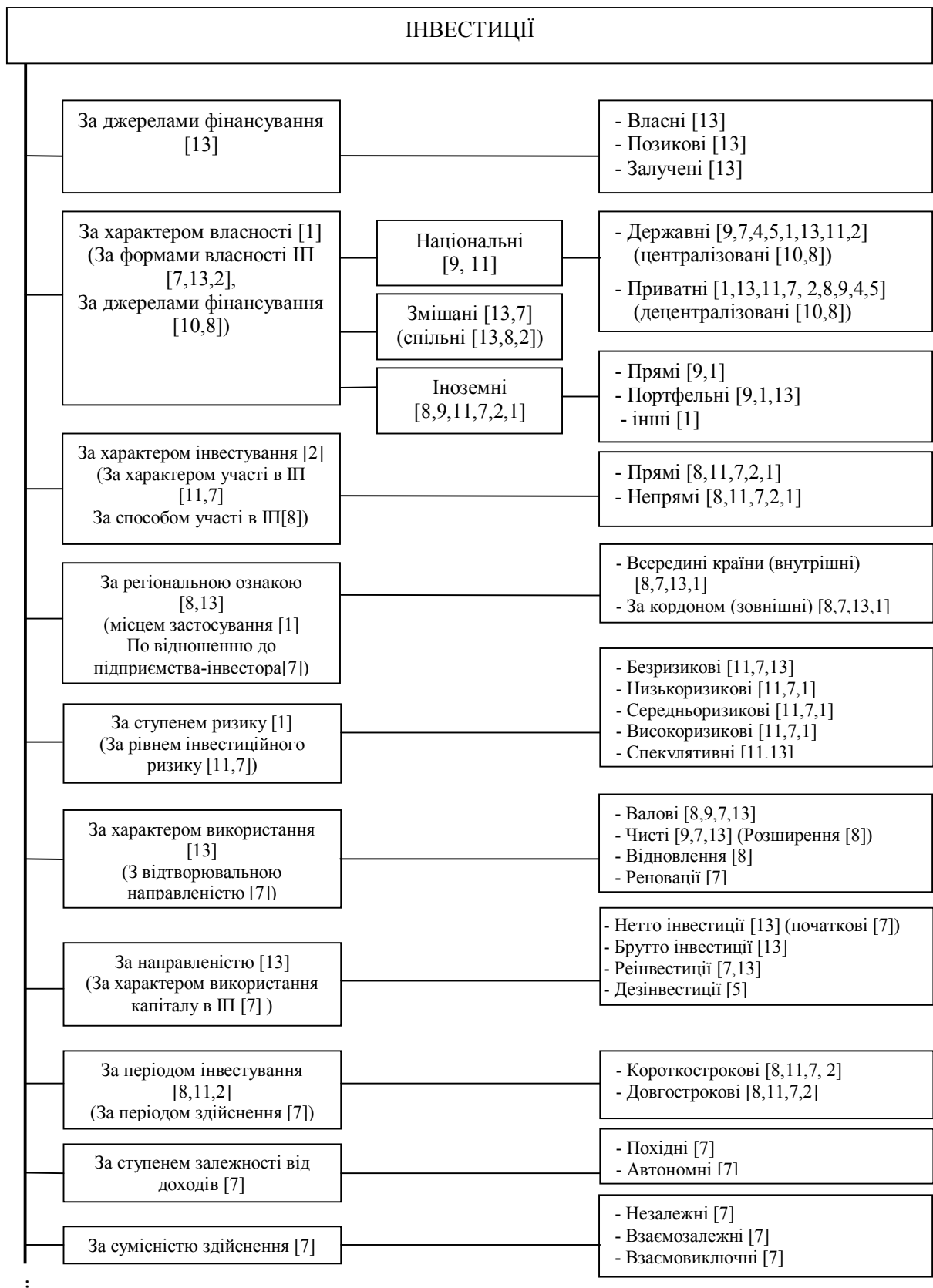

Рис. Класифікація інвестицій

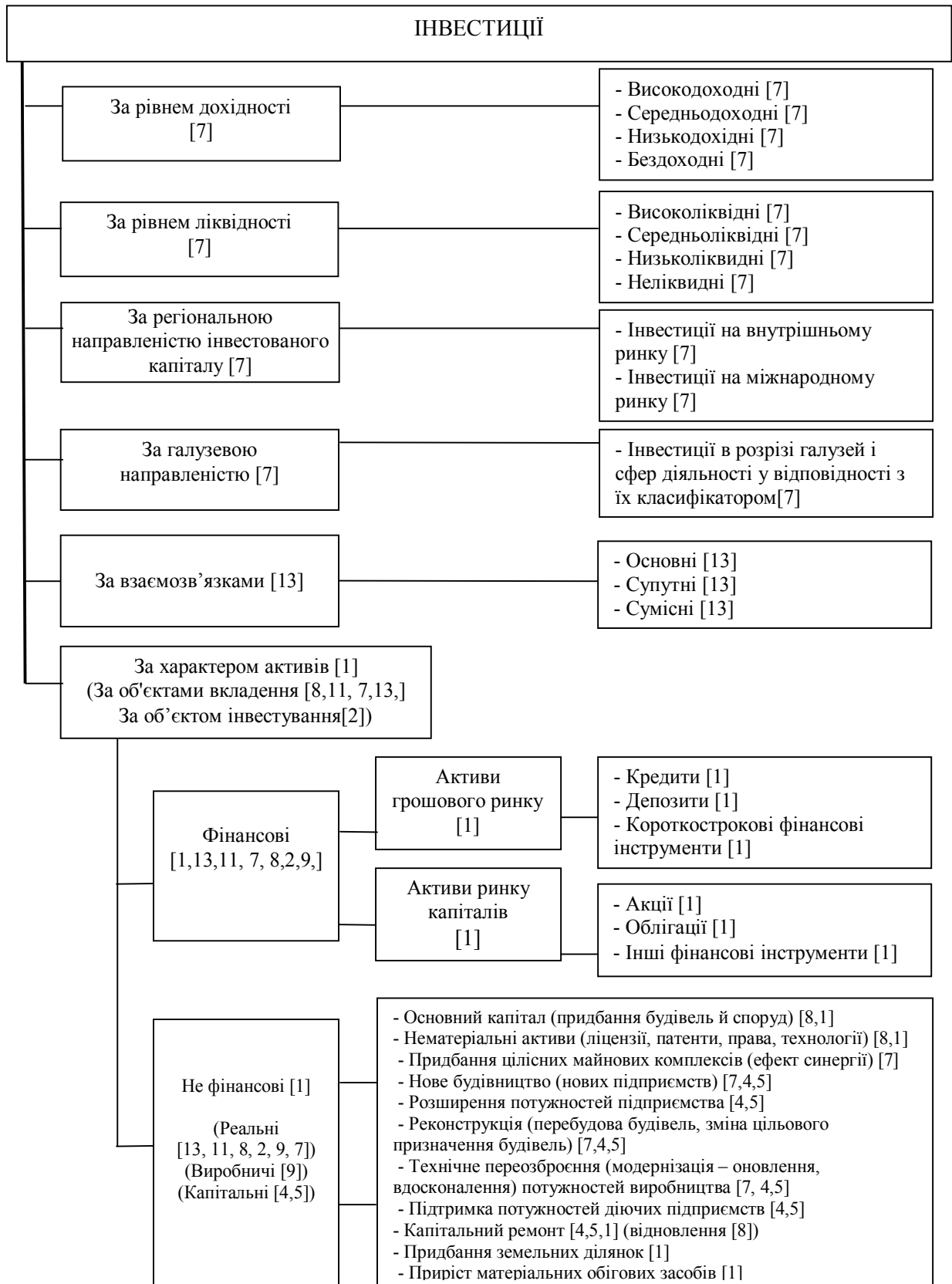

Рис. Класифікація інвестицій (продовження)

Вивчаючи публікації окремих авторів щодо класифікації інвестицій спостерігається така картина, що кожна з них виявляється не повною, тобто перелік за деякими класифікаційними ознаками взагалі не наведено. Найбільш повної за переліком класифікаційних ознак виявляється класифікація запропонована І.А. Бланком [6,7]. Вона складається із п'ятнадцяти класифікаційних ознак: за об'єктами вкладення капіталу, за характером участі в інвестиційному процесі, за відтворювальною структурою, за ступенем залежності від доходів, за відношення до підприємства-інвестора, за період здійснення, за сумісністю використання, за рівнем дохідності, за рівнем інвестиційного ризику, за рівнем ліквідності, за формами власності інвестованого капіталу, за характером використання капіталу в інвестиційному процесі, за регіональними джерелами залученого капіталу, за регіональною направленістю інвестованого капіталу, за галузевою направленістю. Проте, місце капітальних інвестицій в цій класифікації також остаточно не з'ясовано, існує застосування терміну “реальні інвестиції”, зміст та перелік елементів цієї форми розкрито не повністю.

Отже, аналізуючи результати проведених досліджень узагальнимо та систематизуємо і доповнимо запропоновані різними авторами класифікаційні ознаки в єдину класифікацію (рис.).

В результаті дослідження було проаналізовано підходи науковців до побудови класифікації інвестицій. Узагальнено класифікаційні ознаки терміну “інвестиції” та запропоновано оновлену класифікацію інвестицій (рис. 1).

Важливо відзначити той факт, що реальні (капітальні) інвестиції можуть бути різноманітними і по суті знаходяться не тільки під класифікаційною ознакою “за об'єктами вкладення”, на практиці, можуть бути і власними, і залученими, і державними, і приватними, прямими, внутрішніми, зовнішніми, низькоризиковими, високоризиковими, валовими, чистими, нетто-інвестиціями, тощо.

Отже наведена класифікація достатня для вітчизняних підприємств взагалі, проте для виробничих підприємств, де за статистикою використовуються саме “реальні” інвестиції, є потреба подальшої доробки саме класифікації реальних (капітальних) інвестицій з позиції “з середини виробничого підприємства” і подальшого використання цієї класифікації у побудові організаційного, облікового, методичного забезпечення механізму прийняття інвестиційних рішень виробничих підприємств.

Література

1. Аньшин В. М., Інвестиційний аналіз. Учебово—практичний посібник, М.: Изд-во “Дело”, 2000. — 280 с.
2. Бойчик І. М., Економіка підприємства, Навчальний посібник, К.: Атіка, 2004. — 480 с.
3. Бондар М. І., “Сутність інвестицій у бухгалтерському обліку”, Інвестиції: практика та досвід, №4, 2008, с 7—9.
4. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контролю: монографія / М.І. Бондар. — К.: КНЕУ, 2008. — 256 с.
5. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник — 2-ге вид., доп. — К.: Видавництво “А.С.К”, 2005. — 400 с.
6. Бланк І. А. Інвестиційний менеджмент. Учебний курс. — К: Ельга — Ніка—Центр, 2001. — 488 с.
7. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Учебний курс. — К: Ельга — Ніка—Центр, 2004. — 656с.
8. Данілов О. Д., Івашина Г. М., Чумаченко О. Г., Інвестування, К.: “Видавничий дім “Компютерпрес”, К.: 2001. — 364 с.
9. Покропивний С. Ф., Економіка підприємства: Структурно—логічний навч. Посібник/За ред. С. Ф. Покропивного. — К.: КНЕУ, 2001. — 457 с.
10. Сергеев І В., Экономика предприятия, Учебн.пособие, М.: Финансы и статистика, 1999. — 304 с.
11. Шваб Л. І. Економіка підприємства, К.: Каравела, 2007. — 584 с.
12. Осіпов В. І. Економіка підприємства, підручник, Одеса: “Маяк”, 2005. — 724 с.

13. Жарун О. В. “Значення класифікації інвестицій для найбільш вдалого капіталовкладення”, Інвестиції: практика та досвід № 1, 2009 р., с. 9—11.

References

1. Zharun O. V. “Znachennya klasifikatsii investitsiy dlya naybil'sh vdalogo kapitalovkladennya”, Investitsii: praktika ta dosvid [“The Value of Investments for the Most Successful Investment”, Investment: Practice and Experience], № 1, 2009, pp. 9—11.
2. Anshyn V. M., Investytsiyni analiz. Uchbovovo—prakychnyi posibnyk, [Investment Analysis. Training and Practical Guide] Moscow, 2000. — 280 pp.
3. Boichyk I. M., Ekonomika pidpriemstva, Navchalnyi posibnyk, [Economics of Enterprise, Study Guide] Kyiv, 2004. — 480 pp.
4. Bondar M. I., “Sutnist investytsii u bukhhalterskomu obliku”, Investytsi: praktyka ta dosvid [“The Essence of Investment Accounting,” Investment: Practice and Experience], #4, 2008, pp. 7—9.
5. Bondar M.I. Investytsiina diialnist: metodyka ta orhanizatsiia obliku i kontroliu: monohrafiia [Investment Activity: Methods and Organization of Accounting and Control: Monograph] / M.I. Bondar. — Kyiv, 2008. — 256 pp.
6. Bondar N.M. Ekonomika pidpriemstva: Navch. posibnyk [Economics of Enterprise, Study Guide] — 2nd edition, enlarged — Kyiv, 2005. — 400 pp.
7. Blank I. A. Investytsiyni menedzhment. Uchbovyi kurs. [Investment Management. Training Course] — Kyiv, 2001. — 488 pp.
8. Blank I. A. Finansovii menedzhment. Uchbovyi kurs. [Financial Management. Training Course] — Kyiv, 2004. — 656 pp .
9. Danilov O. D., Ivashyna H. M., Chumachenko O. H., Investuvannia [Investing], Kyiv, 2001. — 364 pp.
10. Pokropyvnyi S. F., Ekonomika pidpriemstva: Strukturno—lohichniy navch. Posibnyk [Economics of Enterprise : Structural and logical teach. manual] / Edited by. S. F. Pokropyvnyi. — Kyiv, 2001. — 457 pp.
11. Sergeev I V., Ekonomika predpriyatiya, Uchebn.posobie [Economics of Enterprise, Textbook], – Moscow, 1999. — 304 pp.
12. Shvab L. I. Ekonomika pidpriemstva [Economics of Enterprise], Kyiv, 2007. — 584 pp.
13. Osipov V. I. Ekonomika pidpriemstva, pidruchnyk [Economics of Enterprise, textbook], Odesa, 2005. — 724 pp.
14. Zharun O. V. “Znachennia klasyfikatsii investytsii dlia naibilsh vdaloho kapitalovkladennia”, Investytsii: praktyka ta dosvid [“The Value of Investments for the Most Successful Investment”, Investment: Practice and Experience] # 1, 2009 , pp. 9—11.

Рецензент д-р екон. наук, проф. Одес. нац. політехн. ун-та Забарна Е.М.
Надійшла до редакції 15 вересня 2011 р